

LLATÍ 2n BATXILLERAT

PATRIMONI URBANÍSTIC

La civilització romana fou, essencialment, una civilització urbana. A través de la fundació i transformació de ciutats, Roma va organitzar el territori, va exercir el poder i va difondre el seu model de vida. L'estudi de ciutats com Empòrion, Tàrraco, Ilerda, Bàrcino i Emèrita Augusta permet comprendre el procés de romanització a la Península Ibèrica i reconèixer el llegat romà present encara avui en el nostre paisatge urbà.

CONTINGUT

Introducció	1
El procés de romanització	1
Emporiae (Empúries)	1
Nom llatí i cronologia	1
Origen previ	1
Context històric de la fundació romana	1
Paper històric destacat	1
Conflictes bèl·lics i personatges	1
Urbanisme i adaptació al territori	1
Edificis públics principals	1
Restes conservades en l'actualitat	2
Decadència i llegat	2
Qüestionari	2
Solucions	4
Tàrraco (Tarragona)	5
Nom llatí i cronologia	5
Origen previ	5
Context històric de la fundació	5
Paper històric destacat	5
Conflictes bèl·lics i personatges	5
Urbanisme i adaptació al territori	5
Edificis públics principals	5
Restes conservades avui	6
Decadència i llegat	6
Qüestionari	6
Solucions:	8
Ilerda (Lleida)	9
Nom llatí i cronologia	9
Origen previ	9
Context històric de la fundació	9
Paper històric destacat	9
Conflictes bèl·lics i personatges	9
Urbanisme i adaptació al territori	9
Edificis públics principals	9
Restes conservades avui	10
Decadència i llegat	10
Qüestionari	10
Solucions:	12
Bàrcino (Barcelona)	13
Nom llatí i cronologia	13
Origen previ	13
Context històric de la fundació	13
Paper històric destacat	13
Conflictes bèl·lics i personatges	13
Urbanisme i adaptació al territori	13
Edificis públics principals	13
Restes conservades avui	14
Decadència i llegat	14
Qüestionari	14
Solucions:	16
Emèrita Augusta (Mèrida)	17
Nom llatí i cronologia	17
Origen previ	17
Context històric de la fundació	17
Paper històric destacat	17
Conflictes bèl·lics i personatges	17
Urbanisme i adaptació al territori	17
Edificis públics principals	17
Restes conservades avui	18
Decadència i llegat	18
Qüestionari	18
Solucions	20

INTRODUCCIÓ

EL PROCÉS DE ROMANITZACIÓ

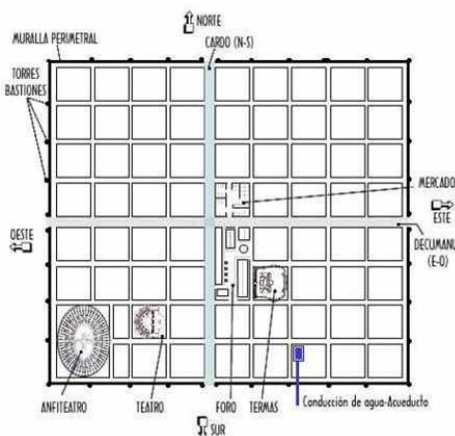
La civilització romana fou, essencialment, una *civilització urbana*. A través de la fundació i transformació de ciutats, Roma va organitzar el territori, va exercir el poder i va difondre el seu model de vida. En el món ibèric —on s'inscriu la Catalunya romana— no hi havia pròpiament ciutats, sinó sobretot poblats situats en llocs elevats i de caràcter defensiu. Només les colònies fundades pels grecs, com Empòrion, poden considerar-se nuclis veritablement urbans.

La societat ibèrica experimentà un profund trasbals amb l'arribada dels romans a partir de l'any 218 aC, quan les tropes romanes desembarcaren a *Empòrion* en el context de la *Segona Guerra Púnica*. Des d'allí, els romans avançaren cap al sud i establiren una base militar fortificada a *Tàrraco*, que amb el pas del temps esdevindria el principal centre administratiu romà del nord-est peninsular i, posteriorment, la capital de la província de la *Hispania Citerior*.

A partir del segle II aC, Roma va impulsar un programa planificat de colonització, basat principalment en el repartiment de terres entre els veterans de l'exèrcit. Aquest procés va donar lloc a una xarxa de ciutats d'importància diversa arreu del territori: algunes es fundaren ex novo, mentre que d'altres transformaren antics poblats ibèrics o colònies anteriors, integrant-los dins el sistema romà.

Les ciutats romanes solien seguir un traçat urbà regular, d'origen militar, inspirat en l'estructura del campament romà. Aquest model, conegut com a *estructura hipodàmica*, s'organitzava a partir de dos eixos principals: el *cardo*, orientat de nord a sud, i el *decumanus*, d'est a oest, que es creuaven al *Fòrum*, centre polític, econòmic i religiós de la ciutat. El recinte urbà acostumava a estar envoltat de muralles, amb portes principals que articulaven la comunicació amb el territori.

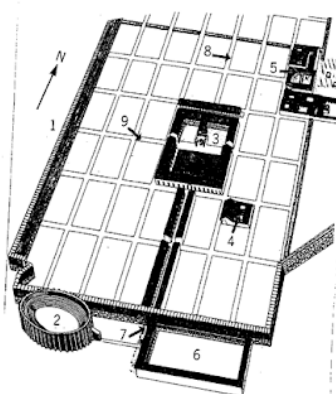
La ciutat esdevingué així el centre de serveis del territori: hi tenia lloc el mercat, s'hi concentraven els edificis administratius i religiosos, i s'hi desenvolupava la vida social, com ho demostren espais com les termes. Aquest model urbà, adaptat a la geografia i a les necessitats locals, constitueix un dels llegats més visibles i duradors de la presència romana.

EMPORIAE (Empúries)

Porta d'entrada a la Península Ibèrica

NOM LLATÍ I CRONOLOGIA

La ciutat coneguda com *Empòrion* (posteriorment *Emporia*) té el seu origen al segle VI aC com a colònia grega. La presència romana s'hi inicia l'any 218 aC, durant la Segona Guerra Púnica, i culmina amb la plena integració dins el món romà entre els segles I aC i I dC.

ORIGEN PREVI

Empòrion fou fundada per colons grecs procedents de Focea, amb una clara finalitat comercial. El primer assentament es va establir en un illot costaner, conegut com a *Paleòpolis*. Posteriorment es creà un nou nucli en terra ferma, la *Neòpolis*, molt a prop del poblat indígena dels indigetes, amb els quals els grecs mantingueren relacions comercials.

CONTEXT HISTÒRIC DE LA FUNDACIÓ ROMANA

L'arribada dels romans a Empòrion es produeix l'any 218 aC, quan les tropes comandades per Gneu Corneli Escipió hi desembarquen per frenar l'avanç d'Anníbal durant la Segona Guerra Púnica. Empòrion, aliada de Roma, esdevé un punt estratègic clau per al control de la costa nord-oriental de la Península.

PAPER HISTÒRIC DESTACAT

Empòrion tingué un paper fonamental com a porta d'entrada de la romanització a Catalunya. Inicialment coexistiren dos nuclis diferenciats —el grec i el romà— fins que, a mitjan segle I aC, amb l'arribada de veterans de Juli Cèsar i l'ascens a *municipium*, ambdós nuclis quedaren definitivament unificats sota el nom d'*Emporiae*.

CONFLICTES BÈL·LICS I PERSONATGES

A banda del seu paper durant la Segona Guerra Púnica, Empòrion fou escenari indirecte de les tensions derivades del procés de conquesta i pacificació del territori. Destaca l'actuació de Marc Porci Cató, que l'any 195 aC va establir un campament militar permanent per sufocar les revoltes dels pobles indígenes.

URBANISME I ADAPTACIÓ AL TERRITORI

La ciutat romana d'Emporiae fou projectada en gran part *ex novo*, seguint el model urbanístic romà clàssic de traçat ortogonal (planta hipodàmica), amb *cardines* i *decumani*. La ciutat es va envoltar d'una muralla i es va articular al voltant del fòrum, situat en una posició central. El *Cardo Maximus* connectava el fòrum amb la porta sud, l'única conservada.

EDIFICIS PÚBLICS PRINCIPALS

Entre els edificis públics destaquen el fòrum, construït en època d'August, amb la cúria, la basílica i un temple dedicat a la Tríada Capitolina; les *termes públiques*, el *mercat*, l'*amfiteatre* i la *palestra*, situats extramurs. Aquests edificis reflecteixen plenament el model de vida urbana romà.

RESTES CONSERVADES EN L'ACTUALITAT

Actualment es conserven importants vestigis de la ciutat romana: trams de la *muralla*, el *fòrum*, les *terms*, restes d'*habitatges* (*domus*), l'amfiteatre, la palestra i el *moll grec*, testimoni del passat comercial de la ciutat.

DECADÈNCIA I LLEGAT

A partir del *segle I dC*, Emporiae inicià una lenta decadència a causa del canvi en les rutes comercials, la modificació del curs del riu Fluvià i el creixent protagonisme de Tàrraco i Bàrcino. Al *segle III dC*, les incursions dels pobles bàrbars van accelerar l'abandonament de la ciutat, que quedà reduïda al nucli de l'actual Sant Martí d'Empúries. Malgrat això, Empòrion constitueix avui un jaciment important per comprendre els inicis de la romanització i el contacte entre grecs, ibers i romans.

QÜESTIONARI

Introducció

1. La civilització romana es defineix principalment com una civilització:
 - a) agrícola
 - b) guerrera
 - c) urbana
 - d) nòmada
2. Abans de l'arribada dels romans, el territori de la Catalunya romana estava format sobretot per:
 - a) grans ciutats costaneres
 - b) poblats en llocs elevats i defensius
 - c) colònies cartagineses
 - d) nuclis comercials interiors
3. Quin nucli pot considerar-se realment urbà abans de la romanització?
 - a) Ilerda
 - b) Bàrcino
 - c) Empòrion
 - d) Tàrraco
4. L'any 218 aC és clau perquè:
 - a) finalitza la conquesta romana
 - b) els romans desembarquen a Empòrion
 - c) es funda Tàrraco
 - d) comença l'Imperi romà
5. Després del desembarcament a Empòrion, els romans estableixen una base militar fortificada a:
 - a) Ilerda
 - b) Bàrcino
 - c) Tàrraco
 - d) Emèrita Augusta
6. El programa de colonització romana es basava principalment en:
 - a) el comerç marítim
 - b) el repartiment de terres als veterans
 - c) l'explotació minera
 - d) la destrucció dels poblats ibèrics
7. Les ciutats romanes del territori català es van fundar:
 - a) exclusivament sobre poblats ibèrics
 - b) només a la costa
 - c) ex novo o sobre nuclis anteriors
 - d) només amb finalitat militar

8. El model urbà romà té el seu origen en:
- a) la polis grega
 - b) el campament militar
 - c) els poblats ibèrics
 - d) les ciutats fenícies
9. El traçat regular de les ciutats romanes rep el nom de:
- a) traçat radial
 - b) estructura hipodàmica
 - c) sistema feudal
 - d) planta circular
10. El CARDIO i el DECUMANUS es creuen en:
- a) la muralla
 - b) el port
 - c) el fòrum
 - d) l'amfiteatre

Emporiae

11. Empòrion fou fundada originalment per:
- a) romans
 - b) ibers
 - c) grecs focens
 - d) cartaginesos
12. La fundació grega d'Empòrion data del:
- a) segle VIII aC
 - b) segle VI aC
 - c) segle IV aC
 - d) segle I aC
13. El primer nucli grec d'Empòrion s'anomena:
- a) neàpolis
 - b) municipium
 - c) fòrum
 - d) paleàpolis
14. Els pobles indígenes que habitaven la zona eren:
- a) laietans
 - b) ilergets
 - c) indigetes
 - d) cessetans
15. Els romans arriben a Empòrion en el context de:
- a) la guerra civil romana
 - b) les guerres càntabres
 - c) la Segona Guerra Púnica
 - d) la conquesta de la Gàl·lia
16. El general romà que desembarcà a Empòrion fou:
- a) Juli Cèsar
 - b) Pompeu
 - c) Gneu Corneli Escipió
 - d) August
17. El campament militar permanent prop d'Empòrion s'establí l'any:
- a) 218 aC
 - b) 195 aC
 - c) 100 aC
 - d) 25 aC

- 18.** Empòrion va rebre colons veterans de:
- a) Pompeu
 - b) Cató
 - c) August
 - d) Juli Cèsar
- 19.** El nom Emporiae fa referència a:
- a) la destrucció del nucli grec
 - b) una colònia militar
 - c) la unificació dels nuclis grec i romà
 - d) una ciutat exclusivament romana
- 20.** Una de les causes principals de la decadència d'Emporiae fou:
- a) les guerres càntabres
 - b) el canvi de rutes comercials
 - c) una erupció volcànica
 - d) la pèrdua de població indígena

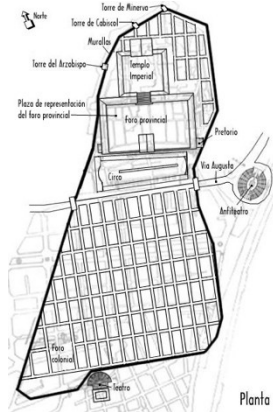
SOLUCIONS

1c, 2b, 3c, 4b, 5c, 6b, 7c, 8b, 9b, 10c, 11c, 12b, 13d, 14c, 15c, 16c, 17b, 18d, 19c, 20b.

TÀRRACO (Tarragona)

Capital provincial i centre del poder romà al nord-est d'Hispania

NOM LLATÍ I CRONOLOGIA

La ciutat romana de Tàrraco fou fundada a partir de l'any 218 aC, en el context de la Segona Guerra Púnica. Inicialment va néixer com un establiment militar, però al llarg del segle I aC i durant l'època *imperial* es consolidà com una de les principals ciutats romanes de la Península Ibèrica.

ORIGEN PREVI

Abans de l'arribada dels romans, el territori estava ocupat pel poble iber dels csetans, que habitaven petits nuclis dispersos. No hi havia, però, una ciutat pròpiament dita fins a la fundació romana.

CONTEXT HISTÒRIC DE LA FUNDACIÓ

Després del desembarcament romà a *Empòrion* (218 aC), les tropes romanes avançaren cap al sud i establiren, a la futura a Tàrraco, una base militar fortificada en un turó amb una posició estratègica sobre el litoral mediterrani. Aquest campament es convertí aviat en el centre d'operacions romà a Hispania durant la guerra contra Cartago.

PAPER HISTÒRIC DESTACAT

Un cop acabada la Segona Guerra Púnica, Tàrraco mantingué un paper clau com a centre militar, administratiu i comercial. A la segona meitat del segle I aC obtingué l'estatus de *colònia* amb el nom oficial de *Colonia Iulia Vrbs Triumphalis Tarraco*. En època d'August, esdevingué la capital de la província de la Hispania Citerior, posteriorment anomenada Tarraconensis.

CONFLICTES BÈL·LICS I PERSONATGES

Tàrraco està estretament vinculada a la Segona Guerra Púnica i a la presència dels Escipions. L'emperador August hi residí durant dos anys (26–25 aC) mentre dirigia les guerres càntabres, fet que reforçà el prestigi i la monumentalització de la ciutat. L'historiador Plini la qualificà com a *Scipionum opus*.

URBANISME I ADAPTACIÓ AL TERRITORI

L'urbanisme de Tàrraco no segueix plenament el model hipodàmic ideal, ja que la ciutat s'hagué d'adaptar a un relleu irregular. Construïda sobre el vessant d'un turó que descendia fins al mar, la ciutat s'organitzava en grans terrasses superposades. Tot i això, els carrers seguien un traçat ortogonal, amb cardines i decumani, i disposaven de clavegueram.

EDIFICIS PÚBLICS PRINCIPALS

Tàrraco comptava amb un conjunt monumental excepcional:

- Fòrum municipal, centre de la vida cívica de la colònia.
- Fòrum provincial, destinat a l'administració de tota la província, construït en època flàvia.
- Circ, edificat a finals del segle I dC, que separava i alhora connectava les diferents terrasses urbanes.
- Teatre (època d'August) i amfiteatre (inici del segle II dC), aquest últim situat fora muralla, a prop del mar.
- Aqüeductes, entre els quals destaca el de les Ferreres, conegut com a *Pont del Diabre*.

RESTES CONSERVADES AVUI

Actualment es conserven importants vestigis de la ciutat romana: les muralles republicanes, el circ, l'amfiteatre, restes dels fòrums, el teatre i els aqüeductes, que fan de Tàrraco un dels conjunts arqueològics romans més destacats de la Península.

DECADÈNCIA I LLEGAT

A partir de finals del segle II dC, Tàrraco inicià un procés de decadència, accentuat per les crisis internes de l'Imperi i les invasions. En època visigòtica, la ciutat perdé la capitalitat provincial a favor de Bàrcino. Malgrat això, el seu llegat monumental i històric la converteix avui en un referent fonamental per comprendre la romanització i el poder romà a Hispània.

QÜESTIONARI

1. Els romans arriben a Tàrraco en el context de:
 - a) la guerra civil romana
 - b) les guerres càntabres
 - c) la Segona Guerra Púnica
 - d) la conquesta de la Gàl·lia
2. El primer establiment romà a Tàrraco fou:
 - a) una colònia agrícola
 - b) una ciutat comercial
 - c) una base militar fortificada
 - d) un municipium
3. Plini qualificà Tàrraco com a:
 - a) Roma secunda
 - b) caput Hispaniae
 - c) Scipionum opus
 - d) urbs triumphalis
4. La posició estratègica de Tàrraco es deu principalment a:
 - a) la proximitat als Pirineus
 - b) el control del litoral i la comunicació amb l'interior
 - c) la presència de mines d'or
 - d) la fertilitat del seu sòl
5. A la segona meitat del segle I aC, Tàrraco va obtenir la categoria de:
 - a) municipium
 - b) colònia
 - c) província
 - d) civitas stipendiaria
6. L'emperador que residí a Tàrraco durant les guerres càntabres fou:
 - a) Trajà
 - b) Tiberi
 - c) August
 - d) Vespasià
7. Tàrraco esdevingué capital de la província de:
 - a) Lusitània
 - b) Bètica
 - c) Hispania Ulterior
 - d) Hispania Citerior

8. La capitalitat provincial va afavorir sobretot:
 - a) la ruralització de la ciutat
 - b) la seva monumentalització
 - c) la pèrdua d'importància comercial
 - d) l'abandonament del port
9. El fòrum provincial de Tàrraco es va construir en època de:
 - a) Juli Cèsar
 - b) August
 - c) Vespasià
 - d) Adrià
10. El fòrum provincial estava destinat principalment a:
 - a) la vida quotidiana dels ciutadans
 - b) les activitats comercials
 - c) l'administració de la província
 - d) els espectacles públics
11. L'estructura urbana de Tàrraco es caracteritza per:
 - a) un traçat circular
 - b) una planta hipodàmica perfecta
 - c) una adaptació al relleu en terrasses
 - d) una disposició radial
12. El circ de Tàrraco:
 - a) es trobava fora muralla
 - b) separava i comunicava parts de la ciutat
 - c) era l'edifici més antic
 - d) s'usava per a combats de gladiadors
13. L'amfiteatre de Tàrraco es va construir:
 - a) al centre de la ciutat
 - b) dins del fòrum
 - c) fora muralla, a prop del mar
 - d) al cim del turó
14. A l'amfiteatre de Tàrraco hi havia una capella dedicada a:
 - a) Minerva
 - b) Júpiter
 - c) Nèmesi
 - d) Mart
15. El teatre de Tàrraco es va construir en època de:
 - a) Cató
 - b) August
 - c) Vespasià
 - d) Trajà
16. La primera fase de la muralla de Tàrraco data de:
 - a) època imperial
 - b) finals del segle I dC
 - c) la Segona Guerra Púnica
 - d) el segle IV dC
17. El sistema d'abastament d'aigua de Tàrraco incloïa:
 - a) un sol aqüeducte
 - b) dos aqüeductes
 - c) tres aqüeductes
 - d) cinc aqüeductes

- 18.** L'aqüeducte de les Ferreres també és conegut com:
- a) Aqüeducte d'August
 - b) Pont del Diable
 - c) Aqüeducte de Trajà
 - d) Pont de Tàrraco
- 19.** La decadència de Tàrraco s'inicia principalment a partir de:
- a) el segle I aC
 - b) el segle I dC
 - c) finals del segle II dC
 - d) el segle V dC
- 20.** En època visigòtica, Tàrraco:
- a) manté la capitalitat
 - b) esdevé capital imperial
 - c) perd la capitalitat a favor de Bàrcino
 - d) és totalment abandonada

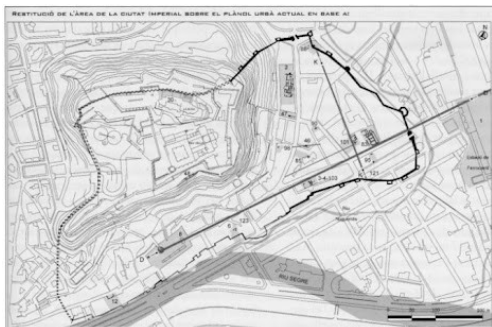
SOLUCIONS:

1c, 2c, 3c, 4b, 5b, 6c, 7d, 8b, 9c, 10c, 11c, 12b, 13c, 14c, 15b, 16c, 17c, 18b, 19c, 20c.

ILERDA (Lleida)

La romanització de l'interior i la resistència indígena

NOM LLATÍ I CRONOLOGIA

La ciutat romana d'Ilerda correspon a l'actual Lleida. El seu procés de romanització s'inicia al segle II aC, després de la conquesta romana del territori, i es consolida al llarg del segle I aC, quan la ciutat adquireix un paper històric destacat.

ORIGEN PREVI

Abans de l'arribada dels romans, la zona estava habitada pel poble iber dels *ilergets*, que tenien el seu principal nucli a *Itirta*, situat al turó on avui s'aixeca la Seu Vella. Aquest territori fou governat pels cabdills Indíbil i Mandoni, figures destacades de la resistència indígena davant les potències mediterrànies.

CONTEXT HISTÒRIC DE LA FUNDACIÓ

Durant la *Segona Guerra Púnica*, els ilergets, sota el lideratge d'*Indíbil* i *Mandoni*, mantingueren una política canviant d'aliances entre cartaginesos i romans, fet que provocà diversos aixecaments armats contra el domini romà entre els anys 212 i 206 aC. Un cop sufocades aquestes revoltes, Roma consolidà el seu control sobre el territori i transformà l'antic nucli indígena en una ciutat de nova planta (*ex novo*) integrada dins l'organització provincial romana.

PAPER HISTÒRIC DESTACAT

Ilerda esdevingué una ciutat clau de l'interior, situada en un important nus de comunicacions entre la costa mediterrània i les terres interiors d'Hispania. El seu control permetia dominar el pas pel vall del *Segre* (*Sícoris*), fet que explicaria la seva importància estratègica continuada en època romana.

CONFLICTES BÈL·LICS I PERSONATGES

A més de les revoltes d'*Indíbil* i *Mandoni*, Ilerda fou escenari d'un episodi fonamental de la història romana: la *batalla d'Ilerda* (49 aC), durant la guerra civil entre Juli Cèsar i Pompeu. Les forces pompeianes, comandades per Afrani i Petreu, s'hi enfrontaren a l'exèrcit de Juli Cèsar, que acabà imposant-se. Els fets foren narrats pel mateix Cèsar a l'obra *De bello civili*.

URBANISME I ADAPTACIÓ AL TERRITORI

L'urbanisme d'Ilerda presenta característiques singulars, ja que la ciutat hagué d'adaptar-se a un relleu complex, entre el turó de la Seu Vella i els rius Segre i Noguera. Per aquest motiu, el traçat urbà no seguia plenament el model hipodàmic romà, i l'encreuament del *cardo* i el *decumanus* quedava desplaçat. El *fòrum* se situava en una posició no central, probablement a l'actual plaça de Sant Joan.

EDIFICIS PÚBLICS PRINCIPALS

Ilerda disposava d'edificis públics propis d'una ciutat romana: termes públiques, espais administratius, domus, una necròpolis extramurs i un pont sobre el riu Segre, fonamental per a la comunicació i el comerç. Al territori circumdant s'establiren diverses *uillae*, testimoni d'una economia agrícola de secà.

RESTES CONSERVADES AVUI

Actualment es conserven diversos vestigis de la ciutat romana, com trams de muralla, estructures termals, restes del fòrum, habitatges urbans i *uillae* rurals, que permeten reconstruir l'organització de la ciutat i el seu territori.

DECADÈNCIA I LLEGAT

La decadència d'Ilerda s'inicià a partir de la segona meitat del segle III dC, en el context de la crisi de l'Imperi i les primeres invasions bàrbares. Tot i això, el nucli urbà no desaparegué i continuà ocupat en èpoques posteriors. Ilerda constitueix un exemple significatiu de ciutat romana de l'interior, marcada tant per la resistència indígena inicial com per la progressiva integració dins el món romà.

QÜESTIONARI

1. El nom romà de l'actual ciutat de Lleida era:
 - a) Itirta
 - b) Ilerda
 - c) Iluro
 - d) Indibilia
2. El procés de romanització d'Ilerda s'inicia principalment al:
 - a) segle III aC
 - b) segle II aC
 - c) segle I aC
 - d) segle I dC
3. Abans de l'arribada dels romans, el territori estava habitat pels:
 - a) laietans
 - b) indigetes
 - c) ilergets
 - d) cessetans
4. El principal nucli ibèric previ a Ilerda era:
 - a) Empòrion
 - b) Iesso
 - c) Itirta
 - d) Caesaraugusta
5. Els cabdills ilergets que lideraren la resistència indígena foren:
 - a) Indíbil i Mandoni
 - b) Afrani i Petreu
 - c) Escipió i Cató
 - d) August i Tiberi
6. Durant la Segona Guerra Púnica, els ilergets mantingueren:
 - a) una aliança estable amb Roma
 - b) una neutralitat absoluta
 - c) una política canviant d'aliances
 - d) una aliança exclusiva amb els grecs
7. Les revoltes d'Indíbil i Mandoni tingueren lloc principalment entre els anys:
 - a) 218–210 aC
 - b) 212–206 aC
 - c) 200–195 aC
 - d) 195–190 aC

8. Un cop sufocades les revoltes, Roma va:
 - a) abandonar el territori
 - b) destruir completament el nucli
 - c) consolidar el control i reorganitzar la zona
 - d) retornar-lo als ibers
9. Ilerda fou escenari d'un episodi clau de la guerra civil romana l'any:
 - a) 58 aC
 - b) 52 aC
 - c) 49 aC
 - d) 44 aC
10. A la batalla d'Ilerda s'enfrontaren les forces de:
 - a) August i Marc Antoni
 - b) Cató i Escipió
 - c) Juli Cèsar i Pompeu
 - d) Trajà i Adrià
11. La importància estratègica d'Ilerda es deu principalment a:
 - a) la proximitat al mar
 - b) la presència de mines
 - c) el control de vies de comunicació interiors
 - d) la fertilitat excepcional del sòl
12. El riu que travessa el territori d'Ilerda és el:
 - a) Ebre
 - b) Ter
 - c) Segre (Sícoris)
 - d) Francolí
13. L'urbanisme d'Ilerda es caracteritza per:
 - a) seguir plenament el model hipodàmic
 - b) tenir un traçat circular
 - c) adaptar-se a un relleu complex
 - d) no tenir muralles
14. En comparació amb el model romà ideal, el fòrum d'Ilerda:
 - a) ocupava una posició central
 - b) estava fora muralla
 - c) se situava en una zona desplaçada
 - d) no existia
15. Ilerda pot considerar-se una ciutat:
 - a) grega
 - b) exclusivament militar
 - c) de nova planta romana (ex novo)
 - d) improvisada
16. Entre els edificis públics d'Ilerda hi havia:
 - a) circ i amfiteatre monumentals
 - b) termes públiques
 - c) fòrum provincial
 - d) temple imperial
17. Un element clau per a la comunicació d'Ilerda era:
 - a) el port marítim
 - b) el pont sobre el riu Segre
 - c) l'aqüeducte monumental
 - d) el far costaner

18. Administrativament, Ilerda depenia de:

- a) Tàrraco
- b) Empòrion
- c) Caesaraugusta
- d) Emèrita Augusta

19. La decadència d'Ilerda s'inicia principalment a partir de:

- a) el segle I aC
- b) el segle I dC
- c) la segona meitat del segle III dC
- d) el segle V dC

20. Ilerda és un bon exemple de:

- a) ciutat portuària romana
- b) ciutat grega romanitzada
- c) ciutat romana de l'interior
- d) capital imperial

SOLUCIONS:

1b, 2b, 3c, 4c, 5a, 6c, 7b, 8c, 9c, 10c, 11c, 12c, 13c, 14c, 15c, 16b, 17b, 18c, 19c, 20c.

BÀRCINO (Barcelona)

RESTES CONSERVADES AVUI

Actualment es conserven nombrosos vestigis romans a Barcelona: trams de la muralla, restes del temple d'August, el traçat dels carrers romans integrat en el Barri Gòtic, restes d'aqüeductes i estructures funeràries, que permeten reconstruir l'antiga Bàrcino.

DECADÈNCIA I LLEGAT

A partir del segle IV dC, Bàrcino guanyà protagonisme en detriment de Tàrraco i, en època visigòtica, es convertí en un centre polític rellevant. El seu llegat urbà és especialment visible en la configuració del nucli antic de Barcelona, que conserva encara avui la petjada del traçat romà.

QÜESTIONARI

1. El nom oficial complet de la ciutat romana de Bàrcino era:
 - a) Colonia Iulia Tarraco
 - b) Colonia Augusta Barcino
 - c) Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino
 - d) Colonia Flavia Barcino
2. Bàrcino fou fundada entre els anys:
 - a) 49–44 aC
 - b) 27–25 aC
 - c) 15–14 aC
 - d) 5–4 aC
3. La fundació de Bàrcino tingué lloc en època de:
 - a) Juli Cèsar
 - b) August
 - c) Tiberi
 - d) Vespasià
4. La creació de Bàrcino s'inscriu en un moment de:
 - a) guerra civil
 - b) conquesta militar
 - c) consolidació de l'Imperi
 - d) decadència imperial
5. Abans de la fundació romana, el territori estava habitat pels:
 - a) ilergets
 - b) cessetans
 - c) laietans
 - d) indigetes
6. Bàrcino fou concebuda principalment com a:
 - a) gran capital provincial
 - b) ciutat de conquesta
 - c) colònia de planificació i estabilitat
 - d) base militar fortificada
7. Un dels objectius de la fundació de Bàrcino era:
 - a) substituir Tàrraco com a capital
 - b) controlar el litoral entre Tàrraco i Emporiae
 - c) dominar el pas pirinenc
 - d) explotar recursos miners

8. En comparació amb Tàrraco, Bàrcino:
 - a) tingué més importància política des del principi
 - b) fou una ciutat petita però ben planificada
 - c) fou capital provincial
 - d) es fundà abans
9. A partir de quin segle Bàrcino augmentà progressivament la seva importància?
 - a) segle I aC
 - b) segle I dC
 - c) segle III dC
 - d) segle V dC
10. En època visigòtica, Bàrcino:
 - a) fou abandonada
 - b) perdé tota importància
 - c) esdevingué un centre polític rellevant
 - d) tornà a ser ciutat ibèrica
11. Bàrcino és un exemple de:
 - a) ciutat romana improvisada
 - b) model urbà romà ideal
 - c) ciutat adaptada a un relleu irregular
 - d) ciutat exclusivament comercial
12. L'urbanisme de Bàrcino seguia una:
 - a) planta circular
 - b) estructura irregular
 - c) estructura hipodàmica
 - d) disposició radial
13. El *cardo maximus* s'orientava de:
 - a) est a oest
 - b) nord a sud
 - c) sud-est a nord-oest
 - d) forma irregular
14. El *decumanus maximus* s'orientava de:
 - a) nord a sud
 - b) sud a nord
 - c) est a oest
 - d) diagonalment
15. El fòrum de Bàrcino se situava a l'actual:
 - a) plaça del Rei
 - b) plaça Nova
 - c) plaça de Sant Jaume
 - d) plaça del Pi
16. El temple principal de Bàrcino estava dedicat a:
 - a) Júpiter
 - b) Mart
 - c) August
 - d) Minerva
17. El temple d'August es trobava al:
 - a) Montjuïc
 - b) litoral marítim
 - c) turó Tàber
 - d) port romà

18. La muralla de Bàrcino fou reforçada especialment al:

- a) segle I aC
- b) segle I dC
- c) segle III dC
- d) segle V dC

19. Fora muralla de Bàrcino hi havia principalment:

- a) el fòrum provincial
- b) el circ
- c) la necròpolis
- d) el palau imperial

20. El llegat romà de Bàrcino és visible avui sobretot en:

- a) el port de Barcelona
- b) la xarxa de metro
- c) el traçat del Barri Gòtic
- d) els barris industrials

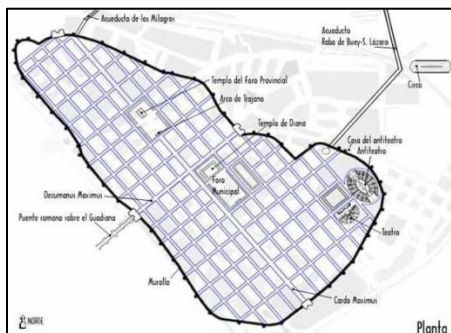
SOLUCIONS:

1c, 2c, 3b, 4c, 5c, 6c, 7b, 8b, 9c, 10c, 11b, 12c, 13b, 14c, 15c, 16c, 17c, 18c, 19c, 20c.

EMÈRITA AUGUSTA (Mèrida)

La gran capital imperial de l'Hispania romana

NOM LLATÍ I CRONOLOGIA

La ciutat romana d'Emèrita Augusta correspon a l'actual Mèrida. Fou fundada l'any 25 aC per ordre de l'emperador August, un cop finalitzades les guerres càntabres, com a colònia destinada a acollir els veterans (emeriti) de les legions V Alaudae i X Gemina.

ORIGEN PREVI

Abans de la fundació romana, el territori estava habitat per pobles indígenes de tradició lusitana, però no hi havia un nucli urbà rellevant en l'emplaçament exacte de la futura ciutat romana.

CONTEXT HISTÒRIC DE LA FUNDACIÓ

La fundació d'Emèrita Augusta respon a una clara voluntat política d'August: organitzar i controlar l'oest peninsular després de la pacificació del territori. La ciutat fou creada ex novo, amb una planificació urbana acurada, i concebuda des del primer moment com un centre administratiu de primer ordre.

PAPER HISTÒRIC DESTACAT

Emèrita Augusta esdevingué la capital de la província de la Lusitània, una de les tres grans províncies en què August reorganitzà Hispania. La ciutat assumí funcions polítiques, administratives i judicials, i es convertí en una de les urbs més importants i monumentals de tota la Península Ibèrica.

CONFLICTES BÈL·LICS I PERSONATGES

Tot i que no fou escenari directe de grans conflictes bèl·lics, Emèrita Augusta està estretament vinculada a les guerres càntabres, ja que fou fundada immediatament després de la seva conclusió. La figura central associada a la ciutat és l'emperador August, impulsor tant de la seva creació com del seu desenvolupament institucional.

URBANISME I ADAPTACIÓ AL TERRITORI

Emèrita Augusta és un exemple excel·lent del model urbà romà ideal. Presentava una estructura hipodàmica regular, amb un traçat ortogonal organitzat a partir del cardo maximus (nord-sud) i el decumanus maximus (est-oest), que es creuaven al fòrum. La ciutat s'adaptà al pas del riu Anas (Guadiana), que fou travessat per un monumental pont romà, clau per a les comunicacions.

EDIFICIS PÚBLICS PRINCIPALS

El conjunt monumental d'Emèrita Augusta és excepcional:

- Teatre i amfiteatre, construïts a finals del segle I aC.
- Circ, un dels més grans de l'Imperi.
- Fòrum municipal i fòrum provincial.
- Temple de Diana, de funció cultual i representativa.
- Aqüeductes, com el dels Milagros i el de Rabo de Buey-San Lázaro.
- Aquests edificis reflecteixen el paper central de la ciutat dins l'administració imperial.

RESTES CONSERVADES AVUI

Actualment, Emèrita Augusta conserva un dels conjunts arqueològics romans més complets d'Occident, amb el teatre, l'amfiteatre, el circ, el pont sobre el Guadiana, els aqüeductes, temples i restes de fòrums i habitatges, declarats Patrimoni Mundial per la UNESCO.

DECADÈNCIA I LLEGAT

Tot i la crisi de l'Imperi a partir del segle III dC, Emèrita Augusta mantingué una certa importància en època visigòtica, gràcies al seu pes administratiu i religiós. El seu llegat monumental converteix la ciutat en el millor exemple de capital provincial romana conservada a la Península Ibèrica.

QÜESTIONARI

1. El nom llatí de l'actual ciutat de Mèrida és:
 - a) Caesaraugusta
 - b) Augusta Emerita
 - c) Emerita Augusta
 - d) Colonia Augusta
2. Emèrita Augusta fou fundada l'any:
 - a) 27 aC
 - b) 25 aC
 - c) 19 aC
 - d) 15 aC
3. La fundació de la ciutat està directament relacionada amb:
 - a) la guerra civil romana
 - b) les guerres púniques
 - c) les guerres càntabres
 - d) la conquesta de la Gàl·lia
4. Emèrita Augusta fou creada principalment per allotjar:
 - a) comerciants
 - b) colons grecs
 - c) veterans de l'exèrcit romà
 - d) esclaus alliberats
5. Els veterans establerts a Emèrita Augusta pertanyien sobretot a les legions:
 - a) I i II Augusta
 - b) VII i VIII
 - c) V Alaudae i X Gemina
 - d) IX Hispana i XI
6. Emèrita Augusta esdevingué capital de la província de:
 - a) Bètica
 - b) Tarraconensis
 - c) Lusitània
 - d) Gàl·lia Narbonesa
7. La reorganització provincial d'Hispania en època d'August comportà:
 - a) dues províncies
 - b) quatre províncies
 - c) tres províncies
 - d) una única província

8. El paper principal d'Emèrita Augusta fou el de:
 - a) ciutat portuària
 - b) centre miner
 - c) capital administrativa i judicial
 - d) base militar activa
9. La ciutat fou concebuda des del primer moment com una ciutat:
 - a) improvisada
 - b) de conquesta
 - c) de nova planta (ex novo)
 - d) grega romanitzada
10. La figura històrica més estretament vinculada a la fundació d'Emèrita Augusta és:
 - a) Juli Cèsar
 - b) Pompeu
 - c) August
 - d) Trajà
11. Emèrita Augusta és un exemple destacat del:
 - a) model urbà irregular
 - b) model urbà romà ideal
 - c) sistema defensiu fronterer
 - d) model hel·lenístic
12. El traçat urbà de la ciutat seguia una:
 - a) estructura circular
 - b) disposició radial
 - c) estructura hipodàmica
 - d) planta orgànica
13. El *cardo maximus* s'orientava habitualment de:
 - a) est a oest
 - b) nord a sud
 - c) sud-est a nord-oest
 - d) forma irregular
14. El *decumanus maximus* s'orientava habitualment de:
 - a) nord a sud
 - b) sud a nord
 - c) est a oest
 - d) diagonalment
15. El riu que travessa Emèrita Augusta és el:
 - a) Tajo
 - b) Duero
 - c) Anas (Guadiana)
 - d) Ebre
16. Quin d'aquests edificis NO forma part del conjunt monumental d'Emèrita Augusta?
 - a) teatre
 - b) amfiteatre
 - c) circ
 - d) colosseu
17. El temple conegut com a Temple de Diana tenia una funció principalment:
 - a) funerària
 - b) militar
 - c) cultural i representativa
 - d) residencial

18. Un dels aqüeductes més coneguts d'Emèrita Augusta és el dels:

- a) Ferreres
- b) Milagros
- c) Segòvia
- d) Diables

19. Tot i la crisi de l'Imperi, Emèrita Augusta:

- a) fou abandonada completament
- b) perdé tota importància
- c) mantingué un cert paper en època visigòtica
- d) es convertí en ciutat grega

20. Emèrita Augusta és especialment rellevant avui perquè:

- a) fou la primera ciutat romana d'Hispania
- b) conserva un conjunt romà excepcional
- c) és capital política actual
- d) només conserva restes militars

SOLUCIONS

1c, 2b, 3c, 4c, 5c, 6c, 7c, 8c, 9c, 10c, 11b, 12c, 13b, 14c, 15c, 16d, 17c, 18b, 19c, 20b.